

ט' באב | גיליון
בין הזמנים
התשע"ו

גיליון: 199 שנה ד'

שבת שלום
ומבורך!

אשכול יוסף

חידושים בפלאים בפרשת השבוע ומועדי ישראל

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" ליוני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מרנן ורבנן ארזי הלבנון רבותינו הגאונים ראשי הישיבות

הגאון הגדול מוהר"ר משה צדקה שליט"א ר"י "פורת יוסף", הגאון הגדול מוהר"ר דוד כהן שליט"א ר"י "חברון"

אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים [גיטין נה:].

מפני מה נקרא החורבן גם על שם "קמצא" והלא לכאן לא נטל חלק במחלוקת?

הנה ידוע כל המעשה עם קמצא ובר קמצא, שהיה אחד שערך סעודה ומשתה גדול, וקמצא היה אוהבו, ובר קמצא היה בעל מריבה עימו, ושלה להזמין את קמצא לסעודה, ומעה השליח והזמין את בר קמצא, וכאשר בעל הבית הבחין בבר קמצא, גירשו מהסעודה בבושת פנים בפני כל החכמים שהיו שם, ומפני כך הלך בר קמצא ודיבר דברי מלשינות ובלע לפני הקיסר על היהודים, ונתגלגלו הדברים ומתוך כך חרב הבית.

וצע"ג למה חכמי התלמוד קבעו את סיבת החורבן בגלל קמצא, שהיה אוהבו וידידו של בעל הסעודה ולכאן לא נטל חלק במחלוקת, ולא היתה סיבת החורבן בגללו כלל. משא"כ בר קמצא שהיה בעל מריבה עם בעל הסעודה, וגם הלך והוציא דיבה רעה ומלשינות על עם ישראל, וגרם לחורבן הבית. ויש להוסיף דגמרא משמע קצת שהתביעה על "קמצא" גדולה משל "בר קמצא" שהרי קמצא הוזכר בגמרא תחילה, והדבר אומר דורשני.

יישוב א' - כל ישראל ערבים זה בזה

הנה רש"י (שם) כותב: "קמצא ובר קמצא" כך שם שני יהודים. וצע"ג מה בא רש"י להורות לנו בזה, כי אם בא להסביר פשטות העניין שקמצא ובר קמצא היו יהודים, הרי זה דבר זה ידוע לכל, תינוקות של בית רבן יודעים אותו, ומי יעלה על הדעת שבשביל שני גויים ערלים חרב הבית, הלא זה ידוע לכל בר דעת שבעוונותינו חרב הבית. וכן מבואר בעליל מכל המעשה שקמצא ובר קמצא היו יהודים, שבאותה סעודה ומשתה היו רבנן מסובים בו, ומה לרבנן בסעודה של גויים.

אלא נראה לענ"ד כי רש"י הקדוש בדבריו אלו בא ליישב שאלה זו, מה היא התביעה על קמצא, וביאר שאף בגללו חרב הבית, למרות שהוא היה אוהבו וידידו של בעל הבית, וכלל לא היה בסעודה, ולכך מבאר רש"י שקמצא ובר קמצא שניהם יהודים, ולכן אף שהאחד אינו קשור כלל למריבה, והוא בידידות עם כולם, מכל מקום יש עליו תביעה לא פחות מבעל המחלוקת, כי היהודים כולם חטיבה אחת, שהרי כבר ידעת שכל ישראל ערבים זה בזה, כמו שדרשו רבותינו בסנהדרין (כז:): "וכשלו איש באחיו" (ויקרא כ"ו) איש בעוון אחיו, מלמד שכולן ערבים זה בזה. ומכח דין ערבות אף על פי שיצא מוציא, כמו שכתב רש"י (ר"ה כט.).

ולכן היה תביעה על קמצא כמה שאותו בעל הבית יש לו ריב עם בר קמצא, אף שקמצא ובר קמצא לא היו קרובים זה לזה אלא הקשר ביניהם היה בכך ששניהם היו יהודים, דכל ישראל ערבים זה בזה ויש חיוב על כל אחד להיות אוהב שלום ורודף שלום, ולעשות שלום בין איש לרעהו, וניחא בזה דברי רש"י וגם למה נקרא החורבן אף על שם קמצא.

ישוב ב' - קמצא היה אביו של בר קמצא

המהרש"א (גיטין נה:): מבאר שאפשר שהיה קמצא אביו של בר קמצא, וטעה השליח ביניהם, וגם בר קמצא אף שהיה שונאו של בעל הבית, בכל זאת הגיע לסעודה מפני שהיה סבור שאחרי שאביו אוהבו, ודאי מבקש גם אהבתו לעשות שלום עמו בזה שהוא הזמינו, וכמו שאמרנו בעירובין כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנא' "וירח ה' את ריח הניחוח" כלומר מי שיש לו שנאה על חברו, שעשה לו דבר שלא כהוגן, והוא מתפתה ביינו של עצמו, דהיינו שמזמן אותו למושתה יין שעושה, יש בו מדעת קונו, שגם הקב"ה מתפתה לאדם שחטא לו בדבר שהוא שלו, שכל העולם הוא שלו, כמו שכתוב "וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל ליבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ולא הוסיף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי", הרי נחת רוח שעשה רצונו, כמ"ש הרא"ם. אבל זה בעל הסעודה לא היה בו מדעת קונו, וגם אחר שבא קמצא בטעות לסעודתו, אמר לו מכדי שהוא גברא בעל ריב עימי ואיך טעית לומר שאני מזמינך כיון שאתה שונאי, ובכל בקשותיו לא השגיח בו עד שבחזקה תפסו בידו והוציאו.

ולאור דברי המהרש"א מסבירים המפרשים שהיה קפידא על קמצא שהיה אביו של בר קמצא, למה לפני כן לא עשה שלום בינו לבין בעל אותה סעודה, ויש להוסיף עוד כי מלבד מה שלא השתדל לעשות שלום בינם, בלא"ה יש על האב תביעה שלא חניך בנו שלא לעשות ריב ומחלוקת עם אחרים, שאם לא שהיה ביניהם ריב ושנאה גדולה לא היו מגיעים לכדי כך, וגם לא חניכו להעביר על מידותיו, ולמחול על עלבונו, עד שלא היה ירא ללכת ולמסור כל ישראל למיתה אף אביו וכל בני משפחתו בשביל כבודו.

ישוב ג' - קמצא נטר לבעל הסעודה שלא הזמינו ואילו היה בא לא היה כועס כל כך

העולם רגיל לפרש שהיה כאן תביעה גם על קמצא, אף שהיה אוהבו וידידו של בעל הסעודה, מפני שעיקר כעסו של בעל הסעודה היה שהשליח החליף בין אוהבו לשונאו, ואוהבו לא היה בסעודה, ואילו קמצא היה מושתתף בשמחתו לא היה בעל הסעודה מקפיד כל כך, וקמצא לא הגיע להשתתף בסעודה למרות היותו ידיד ואהוב על בעל הבית, מפני שהקפיד שלא הזמינוהו, ולכן היה קפידא על קמצא שמפני שלא השתתף בסעודה, התגלגל הדבר עד שגלינו מארצנו וחרב בתינו ונשרף היכלנו. ומכאן לקח נוקב לכל אחד ואחד ליטול חלק בשמחת קרוביו וידידיו ואוהביו, אף אם לא הזמינוהו, אם מפני ששכחוהו או כל סיבה אחרת.

גם יש ללמוד מכאן מוסר השכל שעל כל בעל שמחה ליתן לב להזמין את כל ידידיו ומכריו, קרובים ורחוקים, אף אותם שסבור שלא יוכלו להגיע אם מפני המרחק או לרוב עיסוקם וכדומה, ואף הדבר מצוה.

וכמו שמצאתי להגאון הכתב סופר בתשו' (אה"ע ס"ס כ"ב) ונשען על דבריו בשו"ת יביע אומר (ח"ט יור"ד סי' כ"ד), וז"ל: "ראיתי בשולי מכתבו של רב אחד שכתב לעוררני על הזמנת אורחים ששלחתי לשמחה של מצוה, שמחת חתן וכלה, וההזמנה נדפסה בכתב אשורית, ופקפק על זה, כי לא נכון להשתמש באותיות של כתב אשורית לדברי חול, כמו שכתב הבית יוסף (יור"ד רפ"ג) בשם תשובת הרמב"ם (פריימן סי' ה', בלאו סי' רס"ח), שזה הכתב האשורי הואיל ובו ניתנה התורה ולוחות הברית, מגונה הדבר להשתמש בו בדברי חול חוץ מכתבי הקודש, ולא פסקו ישראל בכל הדורות מלהיזהר ולהישמר בזה, וכל כתיב חול שלהם ואגרותיהם היו בכתב עברי בלבד, ולכן לא תמצא חרות על שקלי הקודש אלא בכתב עברי, ובגלל זה העניין שינו הספרדים כתבם, ונתנו לאותיות צורות אחרות, עד שנעשה כאילו כתב אחר. והובאה תשובה זו באורחות חיים (הל' ת"ת אות ט') שאסור לכתוב בכתב אשורית שבו ניתנה התורה, אלא כתבי הקודש בלבד. וכן פסק הרמ"א (סי' רפ"ד ס"ב). אולם במחילת כת"ר שגה בזה, כי הזמנה לסעודת מצוה, כגון לסעודת ברית מילה, וכל שכן לשמחת חתן וכלה, דבר מצוה יחשב, ואין בזה חשש איסור, והגם שמזמינים אף לרחוקים שיבואו, וידוע לשניהם כי אין באפשרותם לבוא, וההזמנה היא רק לכבוד ולחיבה נודעת, מכל מקום זה עצמו מצוה שיתכבדו מכובדים לכבוד המצוה, ולכבוד התורה ולומדיה", עכ"ל.

הא למדת שאף מצוה היא להזמין חברו לשמחותיו אף שידוע שלא יוכל להגיע, ואף התירו בשביל כך איסור כתיבת אשורית שאינו מותר אלא לכתבי הקודש.

האיגרת ✍

לאחרונה פורסם מטעם ישיבת המתמידים המרכזית לצעירים מצטיינים "אור התורה" לימי שישי ושבת ויומי דפגרא בראשותו של הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף" מכתב לחיזוק לימוד התורה בימי שישי וקול קורא לפתיחת כוללי יום שישי וישיבות מתמידים, כאשר על המכתב חתומים רבותינו הגאונים הגדולים ראשי הישיבות, רבני הישיבה ומורי דרכה, מוהר"ר משה צדקה שליט"א ראש ישיבת "פורת יוסף" ומוהר"ר דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון". ובס"ד לאור קריאת רבותינו רה"י נרשמה התעוררות גדולה בחיזוק הלימוד בימי שישי בהיכלי הישיבות ובתי המדרשות ברחבי הארץ, וכן כוללים רבים לימי שישי לאברכים ובחורים נפתחו. גם בישיבת המתמידים נוספו למעלה מעשרים תלמידים מצטיינים חדשים, המצטרפים למעגל חבורת הלומדים. כל מי שבא לחזות בקיומה של הישיבה, עומד נפעם ונרגש לגודל המחזה. בחורים מכל גווי הקשת בציבור החרדים לדבר ה' יושבים בצוותא ועוסקים בתורה החל מצהרי יום שישי ועד לאחר תפילת מעריב, ללא כל הבדל של מוצא או חוג, ספרדים כחסידיים, ליטאים כירושלמים, מחיצות נופלות וחדוותא דשמעתתא מתבדרת בחלל בית המדרש מתוך ריתחא דאורייתא והתמדה מופלאה ותפילות שבת בנוסח ישיבתי ובאווירה מרוממת ועילאית. והנה כאמור, לאחר שזכינו למכתבם של רבותינו רה"י, כעת אנו זוכים לאיגרתו המאולפת ספרים של כבוד הראשון לציון ברא כרעא דאבוה הגאון הגדול מוהר"ר יצחק יוסף שליט"א אשר קול התורה של תלמידי הישיבה הדהד עד חלונות ביתו, ולאור התפעלותו מתלמידי הישיבה העושים חיל רב בלימוד התורה, מכבדנו באיגרת חיזוק מופלאה לקראת ימי בין הזמנים, דברים חוצבי להבות אש, וכן דברי הכוונה ועידוד לכל בני התורה בכל אתר ואתר, ובודאי יהיו הדברים לתועלת רבה. יצוין כי לאור דברי האיגרת לחיזוק לימוד התורה בימי בין הזמנים הוכרז בשבת האחרונה בישיבת המתמידים, כי מעתה ימכרו בישיבה המצוות של תפילות השבת בדפי גמרא על דעת ללומדם בשלושת השבועות של ימי בין הזמנים הקרוב בלבד! תלמידי הישיבה החלו להתחרות זה בזה בעשרות דפי גמרא, בין הרוכשים הבה"ח אלעזר יצחק 30 דפים, הבה"ח ישראל מאיר אליהו הי"ו 50 דפים, הבה"ח יהודה צופיוף הי"ו 50 דפים, הבה"ח נפתלי יוסף סימן טוב הי"ו 40 דפים, הבה"ח שלמה חבה הי"ו 30 דפים, כזה ראה וקדש

יישוב ד' - אהבת קמצא היתה לבעה"ב דוקא, לחזקו בשנאה

המהר"ל (נצח ישראל פ"ה) מבאר שלא בלבד שחז"ל קבעו שהחורבן היה בגלל קמצא ובר קמצא, אלא אף השם עצמו "קמצא" מורה על פירוד ומחלוקת, מלשון קמיצה כמו "וקמין משם" ובלשון חכמים (ב"ב קז). גבי האחים שחלקו ובה בעל חוב וטרף חלקו של אחד מהם, נאמר שם "מקמצים", כלומר גובין מעט מכל אחד, ולפיכך הנפרד והנחלק מהכל נקרא "קמצא", ולכן בעל המחלוקת נקרא "בר קמצא" וזה שהוא מחובר למחלוקת נקרא "קמצא", ושם היה נקרא על עניינם שהיו בפירוד ובחילוק, ולכך על ידם חרב הבית שהוא לאחדות ישראל, ולקשרם באחדות.

והנה מבאר המהר"ל את חטאו של קמצא, וזה לשונו: "אבל יש לך לדעת כי על שהיה באותו הדור שנאת חנם שיקח לו אוהב לחלוק עם אחר ששונא לו, וזה היה כאן שהיה האוהב קמצא, וזאת האהבה הוא באמת חילוק ופירוד ומחלוקת כמו השנאה, כי על ידי זה נעשה מחלוקת, ולפיכך האוהב הזה נקרא קמצא, שאין התקשרות זו רק כדי לחלוק על אחרים". ומבאר בדבריו שעצם אהבת קמצא לבעל הבית, היה זה משורש של שנאה, כי תקע אהבתו לבעל הבית דווקא ולא לבר קמצא, וקבעו להיות אוהבים זה לזה לחפות ותמורה לשנאת בעל הבית לבר קמצא, לכך אהבה זו שנאה היא, ומטעם זה נקרא החורבן אף על קמצא.

יישוב ה' - התגלגל ע"י שקמצא ובעה"ב הורגלו בסעודות

העיון יעקב מבאר שהחורבן נקרא גם על שמו של קמצא, לפי שעבירה גוררת עבירה, שהיו רגילים קמצא ואוהבו לעשות סעודת מרעים לכן אירע להם תקלה על ידיהם.

יישוב ו' - קמצא חטא שלא הוכיח לבעה"ב על שנאתו

הבן יהודע מחדש שאכן קמצא הגיע לסעודתו של אותו אדם, אלא שנתבע על כך שהיה בידו למחות בידי חבריו בעל הבית, ולא מחה, לכן נתפס בעונו, כמאמר חז"ל (ע"ז יח). כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נענש עליו. וכך גם כאן ידוע היה לתלמוד שבעת שבא בר קמצא לסעודה היה שם קמצא יושב והיה בידו למונעו מן הדבר הזה שלא יוציאנו לבר קמצא מביתו וכיון שלא מנעו גם הוא נעשה שותף בנזק שסובב מזה.

ויש להקשות על פירושו דבגמרא משמע קצת שקמצא לא הוזמן ולא היה בסעודה. ולכן נראה לפרש שבכל זאת היה תביעה על קמצא, אף שלא היה בסעודה, דכיון שהיה אוהבו של בעל הבית, היה בידו לפני כן להשפיע עליו לדבר על ליבו, להוכיחו ולהשקיט שנאתו כלפי בר קמצא, ולעשות שלום ביניהם, ומכיון שלא רצה להכניס עצמו בדבר הזה, לכן נקרא חורבן הבית אף על שמו.

גיליון "אשכול יוסף" יו"ל לזיכוי אלפי ישראל על ידי האחים

הנעימים היקרים והחשובים אוהבי התורה ולומדיה,

כמור גדעון ניסים ומור אהרן ניסים הי"ו

לכרנה והצלחה להם ולכל בני ביתם

מוקדש לע"ג הוריהם היקרים:

סאלם אליה בן מסעודה ז"ל, נוריה בת גורג'ה ע"ה,

ת. ג. צ. ב. ה.

◊ עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר ◊

Yitzchak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

כ"ס"ד, י"ב תמוז תשע"ו, 8-1480/ע"ו

אגרת ברכה

לכבוד בני התורה ועמליה השוקדים באהלה של תורה, בימי שישי ושבת ויומי דפגרא, בהיכל ישיבת המתמידים לצעירים מצטיינים "אור התורה" בראשותו של היקר והנעלה, איש על העדה, רב פעלים לתורה ולתעודה, מזכה הרבים, תהלתו בקהל חסידים, שמו מפארים, הרה"ג רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א, ראש ישיבת המתמידים ומחבר הספרים "כרם יוסף" על הש"ס, ובהכוונת הרבנים הגאונים ראשי הישיבות הגאון רבי משה צדקה שליט"א ראש ישיבת "פורת יוסף", והגאון רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון".

שמחתי לשמוע כי תלמידי הישיבה מנצלים את ימי שישי ושבת לעסק התורה, בהתמדה מופלאה, מתוך לימוד גמרא בחשק והתלהבות בצוותא, שעות על גבי שעות ברציפות בהיכל ישיבת המתמידים, ביום שישי, בכניסת השבת, ובעצם יום שב"ק, וכמו כן מתפללים את תפילות השבת באווירה מרוממת ועילאית בהיכל הישיבה, ומוסיפים התעלות גדולה על כל הלימוד במשך ימות השבוע. וכבר מלתי אמורה בזה אודות מנהגו של אאמו"ר מרן פוסק הדור רבינו עובדיה יוסף זצוקל"ה בימי בחרותו שהיה מסתגר בימי שישי בבהמ"ד "צופיף" כיום מקום משכנה של ישיבתכם, והיה עוסק בתורה בהתמדה עד כניסת שבת, וכך צמח לגדולות.

ועתה ב"ה עלה בידיכם לסיים מסכתות רבות, כל אחד מסכת אחת ממה שלמד וחזר על תלמודו בימי שישי ושבת בישיבת המתמידים, ובודאי דבר גדול ונשגב הוא, ומרן אאמו"ר זצוקל"ה בשיחותיו בישיבתנו ישיבת חזון עובדיה הזהיר תמיד קודם יציאת הבחורים לבין הזמנים, שילמדו בבין הזמנים, ומרבה בדוגמאות מגדולי הדורות הספרדים שניצלו ימים אלה ללימוד מסכתות אחרות שאין לומדים אותם בישיבות, כדי להיות בקיאים בש"ס ובפוסקים. והגרצ"פ פראנק כתב באגרת לשומעי לקחו, דמי שנוסע להבריא את גופו בבין הזמנים, ישתדל שלא לגרום חלילה חולשה לנפש, וחכם לב יקח מצוות להזמין לו עיונים בתורה.

ועתה בהתקרב ימי בין הזמנים הנני פונה לבני הישיבות להמשיך בשקידתם, ויקבעו בכל בוקר זמן ללימוד הגמ', וישימו לנגד עיניכם דמותו הגדולה של מרן אאמו"ר זצ"ל אשר כל ימיו לא מש מאהלה של תורה, בין ביום בין כלילה, בין בחורף בין בקיץ, ולא היה אצלו מושג של בין הזמנים כלל. ובפרט שהיום הרחוב פרוץ מרובה על העומד, וצריך זהירות רבה שלא להתחבר עם בחורים לא טובים, וחובה להתרחק כמטחוי קשת מכל בחור שמחזיק פלאפון לא כשר וכל כיו"ב, כי זהו תחילת תורבן.

ואסיים בברכה לכל בני הישיבה ובוגריה שתזכו להמשיך לעשות חיל בלימודכם, ולעלות כמעלות התורה והיראה לגאון ולתפארת.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול